

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ปฏิพนฺธ --- ความผูกพัน”

ปฏิพนฺธ อ่านตามภาษาบาลีว่า ปะ - ตี - พัน - ทุ เขียนเป็นไทยได้ว่า **ปฏิพันฺธ** แปลว่า **ความผูกพัน** เป็นอีกคำหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นจริงของตัณหาหรือโลภะซึ่งเป็นความอยาก ความติดข้องต้องการ ผูกพัน กับสิ่งที่เป็นอารมณ์ที่เป็นที่ติดข้องยินดีพอใจ

ข้อความในอัฐสาลินี อรรถกถา พระอภิธรรมปิฎก ัมมสังคณีปกรณ์ แสดงความเป็นจริงของตัณหาที่ชื่อว่า **ชัปปา** ไว้ดังนี้

“ตัณหาที่ชื่อว่า ปฏิพนฺธ (ความผูกพัน) เพราะอรรถว่า ย่อมผูกไว้เฉพาะแต่ละอารมณ์”

ปกติในชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่นั้น อกุศลย่อมเกิดมากกว่ากุศล จะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม ความจริงก็เป็นอย่างนี้ แต่ส่วนใหญ่มักจะไม่ว่าว่ามีอกุศลเกิดมากกว่ากุศล อาจจะสำคัญผิดด้วยเข้าใจว่ามีกุศล มาก พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วเท่านั้น ที่จะทำให้เข้าใจอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

อกุศล เกิดขึ้นตามเหตุตามปัจจัย เป็นอย่างนี้มาแล้วนับชาติไม่ถ้วนในสังสารวัฏฏ์ โดยเฉพาะตัณหาหรือ โลภะ ซึ่งมีชื่อเรียกมากมาย เช่น **นันทิ (ความเพติดเพลิน) ราคะ (ความกำหนัด) อิจฉา (ความปรารถนา ความอยาก) อภิขมา (ความเพ่งเล็งอยากได้) วานะ (เครื่องร้อยรัด) รุจิ (ความยินดี) อาลยะ (ความ อาลัย) วิสัฏฐิกา (สภาพที่เข้าไปในอารมณ์) ชัปปา (สภาพที่กระชับ)** รวมถึงคำว่า **ปฏิพันฺธ (ความ ผูกพัน)** ด้วย แต่ทั้งหมดหมายถึงสภาพธรรมอย่างเดียวกัน เป็นสภาพที่ติดข้องยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่กระทบสัมผัสกาย รวมถึงความติดข้องยินดีพอใจในนามธรรมและรูปธรรมที่เคยยึดถือว่าเป็น สัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนด้วย ตัณหาหรือโลภะย่อมสะสมมากขึ้นทุกครั้งที่โลกมุลจิต (จิตที่มีโลภะเป็นมูล) เกิดขึ้น เมื่อมีเหตุมีปัจจัย ตัณหาที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ และถ้าสะสมมากขึ้น มีกำลังมากขึ้น ย่อมจะเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้กระทำอกุศลกรรมประการต่างๆ เปียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อนได้ เช่น ฆ่าสัตว์ก็ได้ ลักทรัพย์ก็ได้ ประพฤติผิดในกามก็ได้ เป็นต้น เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ ตามกำลังของตัณหาหรือโลภะ ในขณะที่ กระทำอกุศลกรรม ตนเองย่อมเดือดร้อน เพราะขณะนั้นได้สะสมอกุศล สร้างเหตุที่ไม่ดีให้กับตนเอง และเมื่อ อกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้วถึงคราวให้ผล ก็ทำให้ตนเองประสบกับความทุกข์ ความเดือดร้อน ได้รับสิ่งที่ไม่ นำปรารถนาไม่น่าใครไม่น่าพอใจ อันเป็นผลของอกุศลกรรมที่ตนได้กระทำแล้ว โดยที่ไม่มีใครทำให้เลย เมื่อ ตัณหาเกิดขึ้น ก็ผูกพันเฉพาะแต่อารมณ์ที่เป็นที่ติดข้องยินดีพอใจ ไม่สละ ไม่ปล่อยสิ่งนั้น และตัณหา ก็ไม่ ยอมปล่อยให้เป็นกุศลด้วย เพราะในขณะที่ตัณหาเกิดขึ้น ย่อมเป็นอกุศล ในขณะที่อกุศลเกิดขึ้นนั้น กุศลหรือ คุณความดีใดๆ ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้เลย นี่ความเป็นจริงของธรรม

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงลักษณะของธรรมโดยละเอียด แม้แต่ตัณหา ถ้าไม่ทรงแสดงไว้โดยละเอียด จะไม่ทราบเลยว่าวันหนึ่งๆ มากไปด้วยตัณหาเพียงใด ซึ่งปรากฏในอาการต่างๆ มากมาย

เรื่องของตัณหา เป็นเรื่องที่ละเอียดมาก บางคนทางกาย ทางวาจา อาจจะไม่มีการของความละโมภ โโลภมาก ความอยาก ความต้องการ ความหวังให้ปรากฏ แต่ทางใจมี แม้แต่ความคิดที่เกิดขึ้น ก็เกิดขึ้นเพราะมีความต้องการเป็นปัจจัย บางคนอาจจะมีอาการกระทำทางกาย หรือคำพูดทางวาจา ซึ่งอาจจะดูน่า เลื่อมใส แต่ว่าใจจริงของบุคคลนั้น ใครจะรู้ว่า มีความหวัง มีความละโมภโโลภมาก มีความปรารถนา มีความต้องการอะไรหรือเปล่า? ทั้งหมด คือ ความเกิดขึ้นเป็นไปของธรรม ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ที่สำคัญ ต้องเห็นตัณหาหรือโลภะ ตรงตามความเป็นจริงว่า เป็นสภาพธรรมที่ควรจะต้องขัดเกลาละคลาย ให้ความเบาบาง แต่การที่จะขัดเกลาละคลายตัณหาให้เบาบาง เป็นสิ่งที่ละเอียด และยากมาก ซึ่งจะต้องมีความ เข้าใจถูกเห็นถูกจริง ๆ เพราะลักษณะของตัณหานั้น เป็นอกุศล หนัก เตือดร้อน ดิ้นรน กระสับกระส่าย ไม่ สงบ ไม่ว่าตัณหาจะเกิดขึ้นในขณะใด ก็ทำให้กระสับกระส่าย หวั่นไหว เตือดร้อนตามกำลังของตัณหา แสวงหาในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งเป็นความไม่สงบจริง ๆ นี่คือ ความเป็นจริงของตัณหา ซึ่งเป็นธรรมที่เกิดเพราะ เหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น

ตัณหาหรือโลภะ เป็นอกุศล เป็นเหตุนำมาซึ่งทุกข์โดยส่วนเดียวเท่านั้น แต่สภาพธรรมที่เป็นกุศล แล้ว จะตรงกันข้ามกันเลยกับตัณหา อย่างเช่น เมตตา ความเป็นมิตรเป็นเพื่อนหวังดีมุ่งประโยชน์เกื้อกูล แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ เป็นสภาพธรรมที่ดีงาม จะไม่เป็นเหตุแห่งทุกข์เลยแม้แต่น้อย เมื่อรู้ความจริงอย่างนี้ แล้ว สิ่งที่เราควรสะสมอบรมเจริญในชีวิตประจำวันต้องเป็นกุศลคุณความดีเท่านั้น ไม่ใช่อกุศล

ข้อที่น่าพิจารณาอีกอย่างหนึ่งคือ ตัณหา ความอยากความต้องการ ความติดข้องยินดีพอใจ เกิดขึ้น เป็นไปในชีวิตประจำวันนั้น ไม่ใช่สิ่งที่น่าอัศจรรย์ แต่สิ่งที่น่าอัศจรรย์ คือ บุคคลผู้มีตัณหา แต่สะสมศรัทธา มาที่เป็นผู้เห็นประโยชน์ของพระธรรม มีการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา ขัดเกลากิเลสของตนเอง จนกระทั่งสามารถดับตัณหาได้ นี่คือนั่นที่น่าอัศจรรย์ กว่าที่จะถึงความน่าอัศจรรย์ดังกล่าวนี้ได้ ก็ต้องได้ฟังได้ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพราะพระธรรมทั้งหมดที่พระองค์ทรงแสดง เป็นไปเพื่อละโดยตลอด กล่าวคือ เพื่อละความติดข้องยินดีพอใจจนหมดสิ้น ไม่ต้องมีการเกิดอีกในภพใหม่ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอีก ถึงความเป็นผู้สิ้นทุกข์โดยประการทั้งปวง

หนทางนี้ คือหนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญา เป็นไปเพื่อละกิเลสทั้งหลายทั้งปวงอย่างแท้จริง และเป็นหนทางที่จะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูก ปลุกฝังความมั่นคงในความเป็นจริงของธรรม ที่ละเอียดที่เล็กลง ซึ่งจะทำให้การฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลย ทุกครั้งที่มีโอกาสฟังพระธรรม ย่อมจะทำให้ความเข้าใจถูกเห็นถูกค่อยๆ เจริญขึ้น สะสมเป็นที่พึ่งต่อไปจนกว่าจะถึงความสมบูรณ์พร้อมในที่สุด

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗